

Om våldsindoktrinering *Av Inga-Greta Agrell*

•DÄR våldet börjar slutar dressyren.»

Så avslutas de kloka råd om vård och fostran av hundar, som Svenska Brukshundklubben ger sina medlemmar. När ska vi komma så långt i vår uppfattning av barnuppfostran

Ännu i nådens år 1967 skiljer storparten av svenska folket på misshandel och aga. Man lägger ner stor möda på att klara upp var gränsen går och diskuterar med frenesi om det enskilda fallet ska betecknas som aga eller som misshandel. Över hälften av svenska folket ger fortfarande den kroppsliga bestraffningen av barn sin sanktion, medan man sedan många år tillbaka avskaffat spöstraff för vuxna och numera betraktar det som en historiens grotesk.

Våra barn växer upp med stryk eller strykhöt. Våldet är yttersta auktoriteten. Man saknar kunskaper eller fantasi för att finna ett alternativ till kroppssagan. Ofta är den för övrigt kombinerad med psykisk misshandel: »Om du inte lyder, tycker mamma inte om dej.» Barnen tar emot stryket och låter det gå vidare. Inte till de stora och starka, det vore ju opraktiskt utan till de mindre — dem som man rår på fast man själv är liten.

En barnunge kommer in och gråter. Har fått stryk av andra barn ute på lekplatsen. Tröstas i bästa fall och får så tillsägelsen: »Ut med dej bara och slå igen — låt ingen topprida dej — stå på dej du.» Och den lille torkar sina tårar, går ut och slår igen på dem som är ännu mindre.

Man söker psykiatrisk hjälp för en 3—4-åring, som inte vill gå ut på lekplatsen utan mamma. Barnpsykiatern lyckönskar föräldrarna till att ha ett så klokt barn, att det förstärker hur farligt det är att ge sig ut ensam i storstadsdjungeln.

Ett par välbegåvade, sympatiska föräldrar sitter och diskuterar sitt aggressiva barn hos barnpsykiatern: »Så aggressiv som pojken är, måste man ju klå honom.» Pappa berättar om hur väl han själv mår av det varje veckoslut återkommande stryket, som doserades i proportion till veckans förseelser.

En mamma som betygat sin absoluta motinställning till aga talar med självklarhet om att hon naturligtvis måste ge sin unge stryk, när han bär sig illa åt mot andra barn på lekplatsen. De andra mammorna kräver det ju. (Jfr »folket vill se blod».)

Redan när 1-åringen tultar omkring för att upptäcka världen, möts han ideligen av det

»Du och jag står som medskyldiga till barnamord, om vi accepterar våldet som uppfostringsmedel», hävdar med. lic. Inga-Greta Agrell, överläkare vid Barnsjukhusets psykiatriska klinik i Hisings-Backa. I denna och en följande artikel diskuterar hon problem inom barnuppfostran, den kroppsliga bestraffningens absurditet och vad man kan sätta i stället.

hotande fingret: »Aj aj, inte röra». Och så ett lätt slag på fingrarna. Våld eller markering av våld — accepterande av våldet. Ju tidigare indoktrinering dess effektivare.

Horder av barn, förvildade genom bristande tillsyn och tidig skolning i våld, böljar fram över gårdar och gator i våra nybyggarområden. Alla följer djungelns lag: Äta eller ätas. Anonymiteten ger ett gott skydd, om man skulle råka klämma till för hårt. Ett barn får ett öga utstucket. Ingen vet vem som gjort det. Synd om den som drabbats, men minst lika bekymmersamt för gärningsmannen som nu lärt sig att även en allvarlig skadegörelse kan förbli opåtalad, bara man lyckas hålla sig anonym och försvinna i flocken. Denna flock, som är sammansatt av individer som var för sig är snälla, välartade men som i flock hemfaller åt översitteri och hänsynslös brutalitet. Kanske som skydd mot sin egen otrygghet och rädsla.

Samma sades om den gamla romerska senaten: Varje enskild senator var en oförvitlig man men senaten i sin helhet var otjänlig för sitt ändamål. Den var flock mer än grupp.

VARJE DAG möter man på en barnpsykiatrisk mottagning offer för våldsindoktrineringen. Det är inte bara barnen som är offer för den felbetingning som våldsindoktrineringen innebär. Föräldrarna är det också. Lärarna med. Det sociala arvet, som Gustav Jonsson talar om i sin i dagarna utkomna avhandling gäller förvisso inte bara kriminalitet. Är det inte i ännu högre grad tillämpligt på inställningen till brutalitet och aggressivitet? Har vi inte här att göra med Pavlovreflexer, åstadkomna genom en tidig betingning, generation efter generation.

Som uppfostringsrådgivare brukar man försöka komma åt våldsåtgärderna genom resone-mang men man möts ständigt av en standardreplik: »Jasså, dom ska få göra som dom vill då». Det måste vara antingen eller, något tredje ges ej. Antingen de mest auktoritära eller inga normer alls.

En lärare fick veta att en av hans elever hade en organisk

hjärnskada. Läraren ville då verkligen vara »snäll» mot eleven, som fick som han ville i allt. Efter en tid återkom läraren, djupt besviken: »Ju snällare jag är desto svårare blir pojken». Åter ett exempel på hjälplösheten, när fantasi, kunskaper och materiella resurser saknas för att finna en annan lösning än våldets.

Friska barn tål otroligt mycket av felgrepp och inkonsekvens från fostrans sida. Handikappade barn tål betydligt sämre att sakna de fasta gränsernas stödjekorsett. De har ett större motstånd att övervinna och är därför också mer i behov av adekvat stöd.

Våra tidigt våldsindoktrinerade barn ska så småningom passas in i en grundskola, där slagsmål på skolgårdarna är förbjudna och där lärarna inte får lov att bära hand på eleverna. Både elever och lärare kommer i anpassningskriserna i svår knipa, då de inte får lov att använda det medel de båda bäst behärskar, nämligen knytnävarna.

En lärare är trött och nersliten. Han borde naturligtvis låta sjukskriva sig i tid — men det gör man inte, om man inte har en påtaglig kroppslig sjukdom att falla tillbaka på. Nej, den ambitiöse läraren kämpar vidare, tills han tappar besinningen inför sin oroliga och disciplin-svåra klass och misshandlar en elev, något som han aldrig skulle om han vore i balans. Och om han inte vore offer för den våldsindoktrinering som gör att han så snart självkontrollen släpper, rutinmässigt förfaller till primitiva övergrepp.

Ett par unga föräldrar — själva ännu knappt mer än barn — misshandlar ett spädbarn. Alla dygdiga medborgare grips av avsky inför detta förfärliga: Man har förgripit sig på ett försvarslöst barn — kanske dödat det. Man frågar sig med fasa: Vad ligger bakom? Dessa unga människor måste vara monster av grymhet och känslökyla. Kanske är det tvärtom: De är okunniga, trötta, har dålig marginal för motgångar — och det är dessa föräldrar som hemfaller åt primitivreaktioner, som är helt känslöstyrda och som får sin patoplastiska ut-

formning av den våldsindoktrinering, föräldrarna själva utsatts för i tidig barndom: den accepterade kroppssagan. Både föräldrar och barn är sålunda offer för en nedärvd indoktrinering, som reflexmässigt tar sig uttryck i det primitiva kroppsliga straffet. Man söker i de tragiska fallen av barnmisshandel en syndabock att låta sin olust gå ut över och dömer och straffar sålunda enskilda, som istället borde stödjas med sociala och medicinska hjälpåtgärder.

DU OCH JAG dödar inte våra barn, även om vi förgår oss mot dem. Men när vi accepterar våldet som uppfostringsmedel, blir vi tongivande för många primitiva människor, som i nödsituationen rutinmässigt tillgriper impulshandlingar i form av grov barnmisshandel men som kanske skulle fått en nyttig spärr för sitt handlande om avståndstagande från kroppsstraff istället blev rutin.

Du och jag står som medskyldiga till barnamord, om vi accepterar våldet som uppfostringsmedel.

När barnmisshandel rutinmässigt tillgrips i uppfostrings-situationer, får det ses mot bakgrunden av tre samverkande psykologiska mekanismer:

Accepterandet av våld som uppfostringsmedel,

betingning genom tidig indoktrinering,

inläring genom imitation av en tidigare generations beteendemönster.

Ska vi kunna vända på steken och få en ny rutin som består i avvisandet av aga, ombetingning genom en ny form av indoktrinering och inläring av ett nytt beteendemönster? Måste det ta tre generationer som det sägs behövas för att göra en gentleman eller en kvalificerad brottsling? Eller kan vi våga tro att vi lite snabbare ska kunna säga som i hundkretsar: Där våldet börjar slutar fostran.

Göteborgs nestor i barnpsykiatri, Elis Regnér, formulerar sin inställning sålunda: »I och med att svårt misshandlade barns föräldrar eller anhöriga åberopar sin plikt och rätt att fostra med våld, tycker man att schabblet om kroppsligt straff som uppfostringsmedel kunde upphöra.»

Men det går inte att som man nu gjort, ta bort agan i skolan utan att ge vare sig metoder eller behövliga materiella hjälpmedel istället. Diskussionen om de andra medlen angår både föräldrar, lärare och elever — och till den vill jag gärna återkomma.